

**ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕСТУ
ЗАГАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ПРАВНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТА СПРАВЕДЛИВОСТІ ВІДБОРУ ВСТУПНИКІВ
НА МАГІСТЕРСЬКІ ПРОГРАМИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 081 «ПРАВО»¹**

С. РАКОВ

*доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу
освітньої аналітики вищої школи
Інституту освітньої аналітики
Міністерства освіти і науки України*

В. ТЕРЕЩЕНКО

*кандидат філологічних наук, доцент,
провідний спеціаліст відділу
досліджень та аналітики
Українського центру оцінювання якості освіти*

Досягнення Україною в найближчій перспективі високих показників соціального й економічного розвитку неможливе без реформування багатьох галузей суспільного життя, зокрема й вищої правничої освіти, яка покликана забезпечувати державу висококваліфікованими юридич-

ними кадрами з метою утвердження у країні принципу верховенства права, сприяння формуванню громадянського суспільства. З цього огляду особливого значення набуває завдання вдосконалення практик відбору вступників на навчання як на бакалаврські, так і магістерські правничі програми.

¹ Підготовка цієї публікації стала можливою завдяки підтримці американського народу, наданій через Агентство Сполучених Штатів Америки з міжнародного розвитку (*USAID*) у межах Програми *USAID* «Нове правосуддя».

Погляди авторів, викладені у цій публікації, необов'язково відображають погляди *USAID* або Уряду США.

Йдеться про поступове формування в Україні такої системи вступних «фільтрів», яка б дала можливість юридичним вищим навчальним закладам (далі — ВНЗ) або факультетам отримувати саме «своїх» студентів, адже від якості відібраних на навчання вступників значною мірою залежить те, наскільки глибоко й усебічно вони будуть здатні засвоювати освітні програми юридичного вишу, а отже, й у подальшому ефективно виконувати покладені на них професійні обов'язки.

Водночас, як свідчить, наприклад, аналіз проекту «Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії» [1], серед порушених у ній питань не виокремлено те, що стосується відбору на навчання до правничих ВНЗ, хоча цілком закономірно припускати наявність кореляції між якістю набору на правничі спеціальності та якістю підготовки випускників правничих шкіл, на якому тільки й зосереджують свою увагу автори проекту. У зв'язку з цим актуальним бачиться осмислення питання створення в Україні ефективної системи відбору вступників на навчання в магістратурі за спеціальністю 081 «Право», зокрема шляхом впровадження тесту загальної навчальної правничої компетентності (далі — ТЗНПК) (різновиду тестів здатностей (здібностей), загальних компетентностей, *ability test*) як її складника, особливо зважаючи на те, що стандарт правничої освіти має забезпечувати у здобувачів правничої освіти формування не лише спеціальних, а й загальних компетентностей [1, 5].

Проблема підвищення якості вітчизняної правничої освіти на сьогодні доволі активно обговорюється у наукових колах (В. Білоус, В. Журавський, М. Завадський, М. Задояний, О. Крупчан, І. Оксьом, Л. Стецюк, В. Сущенко та ін.). Водночас питання підвищення

якості системи відбору вступників до правничих ВНЗ залишається поза увагою дослідників. Показовим у цьому аспекті може бути хоча б те, що одне з нещодавніх досліджень стану юридичної освіти та науки в Україні [2] зовсім не актуалізує цього питання, хоча воно, поза всяким сумнівом, має безпосередній стосунок до проблеми якості правничої освіти. Чи не єдиним джерелом останнього часу, де питання якісних характеристик системи відбору до ВНЗ знайшло детальне висвітлення, є аналітичні матеріали «Дослідження якості конкурсного відбору студентів вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання» [3]. Щоправда, ці матеріали не локалізовані на питанні відбору вступників до правничих шкіл, зокрема й на магістерські програми.

На тлі такого недостатнього наукового висвітлення проблеми вступних випробувань до правничих ВНЗ проблемі використання тестів здатностей у системі відбору вступників присвячено чимало наукових розвідок (Т. Вакулєнко, С. Ломакович, А. Милянник, В. Пономаренко, С. Раков, К. Стадж, В. Терещенко, Д. Ціглер та ін.). У цих студіях, зокрема, проаналізовано міжнародний досвід застосування тестів цього типу, окреслено в загальних рисах їхній потенціал для потреб відбору вступників на навчання до ВНЗ тощо. Водночас ґрунтовних спеціальних студій, присвячених дослідженню ефективності використання тестів здатностей на рівні відбору до магістратури за спеціальністю 081 «Право» на сьогодні немає — для цього потрібний час, зокрема, необхідно дослідити вплив успішності проходження ТЗНПК на результативність навчання на I курсі в правничій школі і це обов'язково доцільно провести у майбутньому.

З огляду на сказане, є нагальна необхідність обґрунтування доцільності впровадження ТЗНПК як одного з інструментів, що здатний сприяти під-

вищенню якості вступних відборів на магістерські правничі програми.

Як відомо, донедавна відбір на навчання до магістратури за спеціальністю «Право» проводився на базі ВНЗ, які здійснюють підготовку за відповідною спеціальністю. Найчастіше при цьому вступне випробування передбачало виявлення лише рівня сформованості правничих (спеціальних) знань, умінь і компетентностей вступників (тобто застосовувалася, так би мовити, однофакторна модель вступного відбору), натомість виявлення рівня сформованості загальних компетентностей майбутніх здобувачів магістерського ступеня значною мірою залишалося поза увагою вишів.

Такий «однобокий» підхід у своїй основі є всі підстави вважати невиправданим, зважаючи на те, що формування загальних компетентностей є невід'ємним і значущим складником стандарту підготовки бакалаврів поряд із розвитком їхніх спеціальних знань, умінь і компетентностей. У цьому переконує аналіз тимчасових стандартів правничої освіти, прийнятих у багатьох правничих вишах (з огляду на те, що на сьогодні в Україні немає єдиного державного стандарту) [4, 18], а також положень [1, 5]. Зі сказаного випливає, що рівень сформованості загальних компетентностей в особи, яка претендує на вступ до правничої магістратури, поза всяким сумнівом, має враховуватися при відборі на навчання, у такий спосіб забезпечуючи формування щонайменше двофакторної моделі відбору, ефективність якої, можна припускати, може бути більш високою, порівняно з однофакторною.

Врахування при відборі на магістерські програми рівня сформованості загальних компетентностей вступників є важливим і з огляду на те, що новий Закон України «Про вищу освіту» [5] постулював цілком нову філософію сучасної вітчизняної вищої освіти — компетентнісноцентричну, на протива-

гу традиційній — знанневоцентричній. Цей зсув у розумінні сутності й цілей вищої освіти особливо має враховуватися у системі вищої юридичної освіти, яка повинна бути спроможною формувати не так того правника, який володіє певною, хай навіть найбільшою, сумою спеціальних знань і вмінь, як того, який має широкий світогляд, сформовану систему поглядів і переконань, стійкі здатності до самонавчання й саморозвитку, щоб бути спроможним засвоювати все нове, що з'являється у праві, адже саме право можна вважати однією з найбільш динамічних систем, що постійно розвивається і видозмінюється, відгукуючись на все розмаїття змін у суспільстві й державі. З цього випливає, що зміни в орієнтирах вищої правничої освіти, безперечно, мають позначитися й на тому, як здійснюється відбір її здобувачів: уже на вхідному етапі повинен враховуватися рівень сформованості загальних компетентностей вступника, які в подальшому зможуть поглиблюватися й забезпечити його навчальну самореалізацію, високий ступінь конкурентоспроможності на ринку праці в майбутньому.

Стверджуючи думку про наявність об'єктивних підстав доцільності й виправданості того, що за відбору до правничої магістратури повинен братися до уваги рівень сформованості загальної компетентності вступника, водночас варто звернути увагу на той факт, що в стандартах вищої правничої освіти поняття загальних компетентностей охоплює надзвичайно широке коло складників [1, 5; 4, 18]. Зрозуміло, що всі означувані в стандартах компетентності не можуть бути рівноцінно враховані за відбору в магістратуру (передусім через неможливість створення такого об'ємного інструмента оцінювання), а отже, з-поміж них доцільним є виокремлення ключових, тих, які, з одного боку, є найбільш загальними, універсальними, а з другого — найбільш актуальними для успішності

вступника в подальшій навчальній діяльності. Такими компетентностями можуть бути визнані здатності до аналітичного, логічного та критичного мислення, які, власне, і можуть бути означені поняттям «загальні навчальні правничі компетентності» (далі — ЗНПК) [4].

Зважаючи на сказане, можна дати таке визначення ЗНПК: це модифікований специфікою змісту навчання і професійної діяльності в правничій галузі різновид загальної навчальної компетентності (далі — ЗНК), який має багатовимірну структуру, де ключовими є такі компетентнісні виміри, як уміння мислити критично, аналітично й логічно. При цьому ЗНК, як показують попередні дослідження з цього питання, варто розглядати як особистісну характеристику, якої особа набуває у результаті діяльності впродовж життя й навчання (формального й неформального) і яка визначає її спроможність набувати й удосконалювати індивідуальну систему знань, умінь, навичок і цінностей, застосовувати її для вирішення особистісно й суспільно значущих проблем відповідно до загальноприйнятої системи цінностей в умовах життя у суспільстві сталого розвитку [6].

Виокремлення у ЗНПК трьох компонентів пов'язане з тим, що саме вони найбільшою мірою корелюють із важливими особливостями навчальної й професійної діяльності, пов'язаної з юриспруденцією: *критичне мислення* визначає здатність особи осмислювати великі обсяги інформації, поданої в різних формах, структурувати її й робити з неї логічні висновки, порівнювати зміст різних джерел інформації, знаходити в них спільні елементи, аналогії й розбіжності тощо; *аналітичне мислення* визначає здатність особи будувати формальні моделі реальних життєвих ситуацій і вміти досліджувати їх на основі дедуктивних міркувань; *логічне мислення* визначає здатність особи ана-

лізувати судження, міркування, аргументації, знаходити в них вади, визначати, як додаткова інформація може посилювати або послаблювати аргументацію на основі індуктивних і дедуктивних міркувань, тощо.

Варто зазначити, що ЗНПК, як складні когнітивні характеристики особистості, не можуть бути виміряні безпосередньо. Для виявлення рівня їх сформованості необхідні спеціальні інструменти, застосування яких може дати лише опосередковану інформацію, натомість інтерпретація якої слугуватиме підставою для тих чи тих висновків про рівень сформованості в особи ЗНПК. Одним із таких інструментів може бути ТЗНПК.

Такий тест цілком лягає в парадигму спеціалізованих тестів здатностей [7] і має свою змістову специфіку, зумовлену його зосередженістю на вимірюванні рівня сформованості лише трьох когнітивних складників особистості — критичного, аналітичного й логічного мислення, та відповідну цьому змісту конструктивну специфіку, де кожному компетентнісному складнику відповідає свій набір тестових завдань.

Відповідно, метою тестових завдань на критичне мислення має бути вимірювання здатності вступника ефективно застосовувати навички критичного мислення при роботі з великими за обсягом і складними за змістом текстами різної тематики. Тестові завдання цієї категорії можуть охоплювати такі діяльнісні аспекти, як визначення теми, ідеї, логіки тощо; розпізнавання інформації, яка явно стверджується або яка може бути виведена з наявної; виявлення значення або мети використання певних елементів у тексті; визначення взаємозв'язку даних; установлення принципів, які застосовуються, аналогій до тверджень або аргументації; з'ясування ставлення автора або інших суб'єктів до обговорюваного тощо. Тестові завдань на аналітичне мислення покликані вимірювати здатність

вступника аналізувати дані й правила оперування з ними з метою визначення, що є істинним або що може бути істинним. Завдання цієї категорії повинні виявляти здатність вступника застосовувати дедуктивний аналіз за такими діяльними аспектами, як: перевірка того, чи задовольняють конкретні множини з визначеними відношеннями між їх елементами (далі такі множини називаємо структурами) умовам; конструювання прикладів структур, які задовольняють умови; визначення всіх варіантів структур, які задовольняють умови; установлення загальних властивостей усіх структур, які задовольняють умови; конструювання контрприкладів до гіпотез стосовно властивостей структур, які задовольняють умови, тобто конструювання структур, які задовольняють всі умови завдання, але суперечать гіпотезі; застосування імплікацій «якщо... то» для визначення того, як змінюються кінцеві результати; знаходження таких модифікацій умов, за яких певна структура відповідатиме або, навпаки, не відповідатиме умовам, тощо. Зі свого боку, метою тестових завдань на логічне мислення має бути вимірювання здатності вступника аналізувати, оцінювати, доповнювати судження, міркування, аргументацію, що викладені звичайною мовою (не мовою логіки). Завдання цієї категорії повинні бути зосереджені на таких діяльних аспектах, як: розпізнавання складових аргументацій; визначення подібності й відмінності в моделях аргументації; побудова обґрунтованих умовиводів; знаходження аналогій; визначення точок розбіжностей різних міркувань; визначення впливу нових даних на аргументацію тощо.

Важливо наголосити: незважаючи на те, що ТЗНПК призначений для оцінювання вступників на спеціальність «Право», виконання його тестових завдань не повинно бути опосередковане володінням якимись спеціальними предметними знаннями або термі-

нологією (наприклад, з права, лінгвістики, прагматики, математики, логіки тощо). Учаснику тестування має бути достатньо вміння читати, розуміти зміст прочитаного й здійснювати аналіз суджень, міркувань, аргументацій, умов, базове розуміння загальних універсальних понять (аргумент, теза, факти, правила, прецеденти, умови, припущення, висновок, обґрунтування, аналогія тощо). Саме такий підхід забезпечує урівнювання шансів вступників, які здобували бакалаврську освіту за різними напрямками підготовки, у різних навчальних закладах, у різні роки тощо.

Звичайно, схарактеризована модель ТЗНПК — це лише один із потенційно можливих варіантів інструмента вимірювання рівня сформованості загальної навчальної правничої компетентності вступників на магістерські правничі програми. Урешті, і сам перелік ЗНПК може зазнавати змін: усе залежить від обґрунтованості цих змін і цілей, з якими це робитиметься. Водночас експеримент із використання цього інструмента, проведений у 2016 р. на базі декількох правничих шкіл України за сприяння Міністерства освіти і науки України й фінансової, технічної й кадрової підтримки Програми *USAID* «Справедливе правосуддя» (нині — Програма «Нове правосуддя»), засвідчив його ефективність [8], що й визначило його включення як окремого блоку єдиного фахового вступного випробування при проведенні вступних іспитів у форматі зовнішнього незалежного оцінювання (далі — ЗНО) на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» у 2017 р., поряд із предметним тестом із права та тестом з іноземної мови [9].

Дані експерименту 2016 р. дали підстави для низки висновків щодо переваг, які дає впровадження ТЗНПК у систему відбору вступників на навчання за магістерськими програмами за спеціальністю 081 «Право»: 1) умож-

ливаює підвищення якості системи відбору вступників за критеріями: ефективності (ТЗНПК у комплексі з предметними тестами з права й іноземної мови забезпечує ВНЗ більш повною інформацією про вступника для прогнозування його успішності в навчанні, а отже, дає можливість підвищити прогностичну валідність добору студентів), справедливості (ТЗНПК, на відміну від предметних тестів, вимірює особистісні характеристики, які формуються у результаті всіх видів навчальної й соціальної активності особи в житті, а отже, частково нівелює фактори профілю, місця й року закінчення бакалаврату, соціального стану родини тощо), об'єктивності (ТЗНПК, як і предметні тести з права й іноземної мови, є стандартизованим тестом, що проводиться на основі використання технологій ЗНО, завдяки чому мінімізуються ризики суб'єктивізму в оцінюванні вступників); 2) створює кумулятивний ефект при відборі вступників: якщо предметні тести з права й іноземної мови дають можливість оцінити вступників за рівнем опанування змісту навчальних предметів, то ТЗНПК — за рівнем сформованості здатності успішно навчатися за магістерською програмою з права як програмою підвищеної науково-теоретичної складності, а в сукупності результати цих тестів системно відбивають потенціал вступника успішно навчатися, а в перспективі — професійно реалізуватися у галузі юриспруденції; 3) сприяє становленню компетентнісної парадигми в системі правничої освіти, що надзвичайно важливо з огляду на те, що ця освіта має передусім формувати в студентів, які здобувають магістерський ступінь із права, комплекс стійких компетентностей, серед яких і ЗНПК, задля того, щоб випускник міг у майбутній профе-

сійній діяльності бути здатним самостійно підвищувати рівень своєї фахової й загальної культури.

Насамкінець варто звернути увагу на те, що успішне пілотування ТЗНПК у 2016 р. при вступі на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право» як складової єдиного фахового вступного випробування й упровадження його вже як обов'язкового тесту у 2017 р.¹, природним чином, ставить питання про можливість упровадження ТЗНПК або подібного до нього тесту при вступі на бакалаврські правничі програми. Постановка цього питання цілком закономірна, адже, дійсно, якщо такий тест визнано ефективним при доборі студентів на магістерські програми, то можна припускати, що й *при доборі студентів на бакалаврські програми використання тесту такого типу буде ефективним, можливо, навіть більшою мірою.*

Як свідчать теорія й практика, успішність навчання у виші залежить не тільки від стартового рівня навчальних досягнень вступників із фахових предметів за майбутньою спеціальністю, який визначається предметними іспитами (незалежно від того, у якій формі вони проводяться — тестовий (*subject test*) чи інший), а й від здатностей вступника успішно навчатися, тобто від його спроможності нарощувати свій рівень навчальних досягнень і набувати фахових компетентностей. Для вимірювання цих здатностей використовують тести загальних навчальних компетентностей (*ability test*). Вони використовуються у багатьох країнах при відборі вступників до вишів на бакалаврські програми (Грузія (тест *GAT*), Ізраїль (тест *PET*), США (тест *SAT*), Швеція (тест *SweSAT*) тощо), а також на магістерські програми (*GRE* — універсальний вступний тест

¹ З підготовчими матеріалами для проходження ТЗНПК у 2017 р. можна ознайомитися на сайті Міністерства освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/vstupna-kampaniya-2017/polozhennya-pro-provedennya6524256/informacijni-materiali-tznpk.html>), вони включають: інформаційний буклет ТЗНПК-2017, матеріали пробного тестування ТЗНПК-2017 (тестовий зошит, ключі (правильні відповіді), обґрунтування правильних відповідей).

загальних здібностей для вступу на будь-яку магістерську програму, *LSAT* — спеціалізований вступний тест на магістерські програми правничого спрямування тощо). Варто зазначити, що для двох останніх тестів (*GRE* і *LSAT*) навмисно не вказані країни, оскільки ці тестові інструменти використовуються у десятках країн при відборі вступників на магістерські програми, а їх розробниками є організації — світові лідери з розробки тестів: *ETS* (www.ets.org) і *LSAC* (www.lsac.org) відповідно.

Використання тесту ТЗНПК при відборі вступників на бакалаврські програми правничого спрямування вкладається в означену схему. Навіть більше, паралельне використання модифікацій ТЗНПК при вступі і на бакалаврські, і на магістерські програми сприятиме стимулюванню впровадження компетентнісних підходів у фахову підготовку правників, адже порівняльний аналіз успішності проходження цих тестів при вступі на бакалаврські програми і на магістерські програми може слугувати індикатором ефективності впровадження компетентнісних підходів у підготовку правників за бакалаврськими програмами.

Упровадження спеціалізованого тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНПК або його модифікацій) при вступі на бакалаврські програми правничого спрямування, який за своїм призначенням, концепцією й специфікацією обмежується тільки однією із сотень спеціальностей, за якими здійснюється підготовка бакалаврів, стимулюватиме розробку аналогічних спеціалізованих тестів для інших напрямів підготовки бакалаврів, що є не тільки складною, а й витратною справою. У зв'язку з цим бачиться виправданим більш загальний підхід: використання ТЗНПК при вступі на бакалаврські програми будь-якого спрямування.

В Україні упродовж 2010–2011 рр. було проведено експеримент із

використання при вступі на бакалаврські програми ТЗНПК [10]. Цей експеримент було визнано успішним як Міністерством освіти і науки України й Національною академією педагогічних наук, так і вишами, які брали у ньому участь. У резолютивних документах за результатами експерименту було запропоновано «м'яку модель» упровадження ТЗНПК при вступі на бакалаврські програми: використовувати його за вибором вишів як еквівалент тесту з непрофільного для певної спеціальності предмета. Із різних причин упровадження ТЗНПК було відкладено на невизначений термін, хоча його упровадження у практику унормовано Законом України «Про вищу освіту» [5].

Теоретичні й практичні напрацювання, отримані в процесі підготовки й проведення педагогічного експерименту з упровадження ТЗНПК у систему вступу на бакалаврські програми, і головне — наявність фахівців-розробників ТЗНПК дають можливість оперативно запровадити його будь-коли. Для цього потрібне лише відповідне політичне рішення.

Упровадження тесту здатностей до навчання за бакалаврськими програмами правничого спрямування у формі ТЗНПК або ТЗНК є актуальним завданням, реалізація якого сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців за спеціальністю «Право» за бакалаврськими програмами. З огляду на позитивне сприйняття більшістю вишів ідеї впровадження подібного тесту, на наявність в Україні значного досвіду розробки й пілотування тестів ТЗНПК і ТЗНК є всі підстави стверджувати, що відповідний тест може бути упроваджений вже у 2018 р. або на державному рівні, або на рівні вишів, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Право» — автономія вишів дозволяє це робити.

Передові зарубіжні освітні практики, вітчизняні напрацювання й запити

часу щодо підвищення якості вітчизняної вищої юридичної освіти переконують у необхідності запровадження в Україні багатофакторної системи відбору вступників для навчання в магістратурі за спеціальністю 081 «Право», за якої допуск вступника до здобуття певного рівня вищої освіти здійснюватиметься з урахуванням, серед іншого, й рівня сформованості у нього ЗНПК, оскільки саме ці компетентності значною мірою визначають академічну успішність особи.

Для вимірювання рівня сформованості ЗНПК доцільним є використання ТЗНПК — тесту, не локалізованого за предметною галуззю, однак здатного виявляти сформованість загальних компетентностей, зокрема критичного, аналітичного й логічного мислення, значущих як для навчальної діяльності студента-юриста, так і для професійної діяльності юриста-практика.

Упровадження ТЗНПК, з одного боку, сприятиме підвищенню якості, ефективності й справедливості відбору вступників, а з другого — актуалізуватиме тенденцію до орієнтування бакалаврських правничих програм на компетентизацію освітнього процесу. Водночас посиленню компетентнісної складової у вищій правничій освіті може сприяти також упровадження ТЗНПК або модифікованого ТЗНПК на етапі відбору на бакалаврські програми.

Успішні експерименти з використання ТЗНПК і ТЗНПК, проведені в Україні останнім часом, відкривають перспективи для більш широкого залучення тестів здатностей для цілей відбору вступників до вищої школи за різними напрямками підготовки, однак ці питання потребують спеціальних досліджень.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Проект* Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії від 9 вересня 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konceptcziya-vdoskonalennya-pravnichoyi-\(yuridichnoyi\)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html](http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konceptcziya-vdoskonalennya-pravnichoyi-(yuridichnoyi)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html)
2. *Стан* юридичної освіти та науки в Україні (результати дослідження) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.osce.org/uk/ukraine/108309?download=true>
3. *Дослідження* якості конкурсного відбору студентів ВНЗ за результатами ЗНО: аналітичні матеріали / за ред. В. В. Ковтуня і С. А. Ракова. — Київ : Нора-друк, 2015. — 158 с.
4. *Концепція* зовнішнього незалежного оцінювання із загальної навчальної правничої компетентності для проведення у 2016 році як експерименту вступних випробувань під час вступу на основі ступеня бакалавра на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 4–5. — С. 7–20.
5. *Про вищу освіту* : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. *Концепція* тесту загальної навчальної компетентності (ТЗНПК) випускників загальноосвітніх навчальних закладів // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2009. — № 9. — С. 5–28.
7. *LSAT* — вступний тест до магістерських програм правничих шкіл (досвід США) / перекл. з англ. С. А. Раков, В. М. Терещенко, Т. С. Вакуленко // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2015. — № 11–12. — С. 28–43.
8. *Експеримент* із проведення вступних випробувань для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технічних процесів зовнішнього незалежного оцінювання (результати виконання ТЗНПК (тесту загальної навчальної правничої компетентності) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2016. — № 7–8. — С. 29–84.
9. *Про затвердження* Положення про проведення єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 081 «Право» в 2017 р. : наказ від 11 квітня 2017 р. № 579 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-17>
10. *Упровадження* тесту загальної навчальної компетентності в системі ЗНО абітурієнтів ВНЗ // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. — 2010. — № 10. — С. 2–48.

REFERENCES

1. Proekt Kontseptsii vdoskonalennia pravnychoi (iurydychnoi) osvity dlia fakhovoi pidhotovky pravnyka vidpovidno do ievropeiskykh standartiv vyshchoi osvity ta pravnychoi profesii vid 9 veresnia 2016 r. [Draft Concept of Improvement of Legal (Legal) Education for Professional Training of a Lawyer in accordance with European Standards of Higher Education and the Legal Profession of September 9, 2016]. Available at: [http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konceptciya-vdoskonalennya-pravnychoyi-\(yuridichnoyi\)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html](http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/konceptciya-vdoskonalennya-pravnychoyi-(yuridichnoyi)-osviti-dlya-faxovoyi-pidgotovki-pravnika-vidpovidno-do-evropejskix-standartiv-vishhoyi-osviti.html)
2. Stan iurydychnoi osvity ta nauky v Ukraini (rezultaty doslidzhennia) [Status of legal education and science in Ukraine (research results)]. Available at: <http://www.osce.org/uk/ukraine/108309?download=true>
3. Doslidzhennia iakosti konkursnogo vidboru studentiv VNZ za rezultatamy ZNO: analitichni materialy [Investigation of the quality of competitive selection of students of higher educational institutions on the results of OER: analytical materials], Kyiv: Nora-druk, 2015, 158 p.
4. Kontseptsiia zovnishnogo nezalezhnogo otsiniuvannia iz zahalnoi navchalnoi pravnychoi kompetentnosti dlia provedennia u 2016 rotsi iak eksperymentu vstupnykh vyprobuvan pid chas vstupu na osnovi stupenia bakalavra na navchannia dlia zdobuttia stupenia mahistra za spetsialnistiu 081 «Pravo» [Concept of external independent assessment from the general educational legal competence for carrying out in 2016 as an experiment of entrance examinations on admission on the basis of a bachelor's degree for studying for obtaining a master's degree in the specialty 081 «Law»], *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti*, 2016, no. 4–5, pp. 7–20.
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 1 lypnia 2014 r. № 1556-VII [About Higher Education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 № 1556-VII]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Kontseptsiia testu zahalnoi navchalnoi kompetentnosti (TZNK) vypuskniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [The Concept of the Test of General Educational Competence (TSCA) of Graduates of General Educational Institutions], *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti*, 2009, no. 9, pp. 5–28.
7. LSAT — vstupnyi test do mahisterskykh prohram pravnych shkil (dosvid SShA) [LSAT — Entrance Test for Master's Law School Programs (US Experience)], *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti*, 2015, no. 11–12, pp. 28–43.
8. Eksperyment iz provedennia vstupnykh vyprobuvan dlia zdobuttia stupenia mahistra za spetsialnistiu 081 «Pravo» z vykorystanniam orhanizatsiino-tekhnichnykh protsesiv zovnishnogo nezalezhnogo otsiniuvannia (rezultaty vykonannia TZNPK (testu zahalnoi navchalnoi pravnychoi kompetentnosti) [Experiment on conducting entrance examinations for obtaining a master's degree in specialty 081 «Law» with the use of organizational and technical processes of external independent evaluation (results of performance of TSCNK (test of general bulk legal competence))], *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti*, 2016, no. 7–8, pp. 29–84.
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro provedennia iedynoho fakhovoho vstupnogo vyprobuvannia z vykorystanniam orhanizatsiino-tekhnologichnykh protsesiv zdiisnennia zovnishnogo nezalezhnogo otsiniuvannia dlia vstupu dlia zdobuttia stupenia vyshchoi osvity mahistra za spetsialnistiu 081 «Pravo» v 2017 rotsi: nakaz vid 11 kvitnia 2017 r. № 579 [On approval of the Regulations on conducting a single professional entrance examination using organizational and technological processes of external independent assessment for admission for obtaining a master's degree in higher education by specialty 081 «Law» in 2017: Order dated April 11, 2017 № 579]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0575-17>
10. Uprovadzhenia testu zahalnoi navchalnoi kompetentnosti v systemi ZNO abiturientiv VNZ [Implementation of the test of general educational competence in the system of externality of entrants of higher education institutions], *Visnyk. Testuvannia i monitoring v osviti*, 2010, no. 10, pp. 2–48.

Раков С., Терещенко В. Впровадження тесту загальної навчальної правничої компетентності як спосіб підвищення ефективності та справедливості відбору вступників на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»

Анотація. У статті обґрунтовано доцільність впровадження у систему відбору вступників на навчання у магістратурі за спеціальністю 081 «Право» тесту загальних навчальних правничих компетентностей (ТЗНПК) як способу підвищення ефективності і справедливості відповідного відбору. Аргументовано, що можливість впровадження цього тесту мотивована орієнтацією сучасної освіти на формування особистісних і фахових компетентностей та потребою запровадження багатofакторного підходу при відборі вступників на магістерські правничі програми. Схарактеризовано сутність загальної навчальної компетентності як методологічної основи ТЗНПК. Висловлено пропозицію щодо доповнення системи відбору на бакалаврські правничі програми тестом загальної навчальної компетентності (ТЗНК), що сприятиме гармонізації систем відбору на різні рівні вищої правничої освіти й слугуватиме орієнтиром щодо підвищення компетентнісної складової в цій галузі.

Ключові слова: вища освіта, магістратура, бакалаврат, система відбору, вступне випробування, тест загальної навчальної правничої компетентності, тестування.

Раков С., Терещенко В. Введение теста общей учебной правовой компетентности как способ повышения эффективности и справедливости отбора поступающих на магистерские программы по специальности 081 «Право»

Аннотация. В статье обоснована целесообразность введения в систему отбора поступающих на обучение в магистратуре по специальности 081 «Право» теста общих учебных правовых компетентностей (ТОУПК) как способа повышения эффективности и справедливости отбора. Доказано, что возможность введения этого теста мотивирована ориентированностью современного образования на формирование личностных и профессиональных компетентностей, а также потребностью внедрения многофакторного подхода при отборе поступающих на магистерские юридические программы. Охарактеризована сущность общей учебной правовой компетентности как методологической основы ТОУПК. Высказано предложение о дополнении системы отбора на бакалаврские юридические программы тестом общей учебной компетентности (ТОУК), что будет способствовать гармонизации систем отбора на разные уровни высшего юридического образования и служить ориентиром для повышения компетентностной составляющей в этой области.

Ключевые слова: высшее образование, магистратура, бакалаврат, система отбора, вступительные экзамены, тест общей учебной правовой компетентности, тестирование.

Rakov S., Tereshchenko V. Implementation of the Test of General Educational Legal Competence as a Way to Increase the Efficiency and Fairness of the Selection of Admissions to the Master's Programs in the Specialty 081 «Law»

Annotation. The article discusses the expediency of introducing the General Law Academic Competence Test (GLACT) into the admission testing for master's degree programs in Law as a means for enhancing the selection's effectiveness and fairness. The authors argue that the necessity of introducing GLACT is motivated by a modern education's paradigm on developing personal and professional competencies as well as the need for introducing a multifactor approach into the process of selecting candidates for master's degree programs in Law. The article describes the essence of the General Law Academic Competence as a methodological base for the GLACT framework. The authors suggest implementing the General Academic Competence Test (GACT) into the process of testing applicants for bachelor's degree programs in Law. The authors argue that this will promote harmonization of the selection systems at different levels of legal education as well as serve as a focal point for promoting a competence-based legal education in Ukraine.

Key words: legal education, master program in law, bachelor program in law, selection system, law school admission test, general law academic competence test, testing.